

ІНТЕРНЕТ-КАРТОГРАФУВАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

INTERNET CARTOGRAPHY OF CRIMINOLOGICAL INFORMATION: STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Бугера О.І.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права

Київського національного лінгвістичного університету

У статті досліджено стан та перспективи розвитку інтернет-картографування кримінологічної інформації. Здійснено аналіз зарубіжного досвіду з цих питань. Запропоновані шляхи розвитку інтернет-картографування кримінологічної інформації в Україні шляхом здійснення фундаментальних кримінологічних досліджень, підготовки фахівців, внесення змін і доповнень до чинного законодавства.

Ключові слова: кримінологія, кримінологічна інформація, мережа Інтернет, інтернет-картографування, запобігання злочинності.

В статье исследованы состояние и перспективы развития интернет-картографирования криминалогической информации. Осуществлен анализ зарубежного опыта по данным вопросам. Предложены пути развития интернет-картографирования криминалогической информации в Украине путем осуществления фундаментальных криминалогических исследований, подготовки специалистов, внесения изменений и дополнений к действующему законодательству.

Ключевые слова: криминалогия, криминалогическая информация, сеть Интернет, интернет-картографирование, предотвращение преступности.

The article analyzes the state and prospects of the development of internet-mapping of criminological information. An analysis of foreign experience on these issues is carried out. The ways of development of the Internet-mapping of criminological information in Ukraine through the implementation of fundamental criminological research, training of specialists, making changes and additions to the current legislation are proposed.

Key words: criminology, criminological information, Internet, Internet mapping, crime prevention.

Постановка проблеми. Ускладнення криміногенної ситуації в Україні, що спостерігається протягом останніх років, зумовлює необхідність пошуку нових підходів до аналізу злочинності, її причин та розробки заходів протидії злочинності. Одним із найзручніших і водночас узагальнюючих способів візуалізації, отриманих, зокрема, під час аналізу регіональних особливостей злочинності, є метод картографування. Суть його полягає в тому, що на карті вказуються ті або інші показники злочинності. Кожна окрема карта складається шляхом занесення на неї того або іншого кількісного чи якісного показника злочинності чи певного соціального, економічного чи демографічного параметру регіону [1, с. 334, 338].

Стан опрацювання. Окремі питання кримінологічної інформації та її картографування досліджували такі вчені, як: А.М. Бабенко, В.С. Батиргарєва, Д.І. Голосніченко, О.М. Джу́жа, А.П. Закалюк, Є.В. Орлов, В.А. Пересадько тощо.

На думку А.М. Бабенко, розроблення нових, ефективних заходів запобігання злочинам потребує використання відповідних удосконалених методів їх кримінологічного аналізу. Одним із найзручніших і водночас узагальнюючих способів візуалізації, отриманих під час аналізу регіональних особливостей злочинності, є метод картографування. Після складення комплексу карт із занесенням на них територіальних відмінностей певних процесів можна отримати цілісне уявлення

про територіальний розподіл злочинності та факторів, що її зумовлюють [1, с. 337].

Метою статті є дослідження стану та можливостей розвитку інтернет-картографування кримінологічної інформації для запобігання злочинності.

Виклад основного матеріалу. Необхідно зазначити, що згідно з даними Інтернет Асоціації України, які є результатом опитування, проведеного протягом лютого 2017 р., на початку року 64,7% дорослого населення України користуються інтернетом. Частка користувачів інтернету серед людей 15–29 років в Україні сягнула 97%. Старший вік та проживання у сільській місцевості значно зменшують вірогідність користування інтернетом. Опитування проводилось у всіх регіонах України, крім окупованого Криму та тимчасово непідконтрольних Україні територій Донбасу. Кількість користувачів інтернету продовжує зростати. Найчастіше користуються інтернетом за допомогою стаціонарного ПК – 51%, стільникових телефонів – 50%, ноутбуків – 42%, планшетних комп'ютерів – 21%, стаціонарних ПК на роботі – 8%, ноутбуків на роботі – 5%. В Україні користуються інтернетом близько 21,6 млн користувачів. Жінки становлять 51% від усіх користувачів, чоловіки – 49%. Мешканці сіл складають 27% у загальній кількості, притому що серед усіх мешканців сіл уже 53% користуються інтернетом [2].

Розвиток інтернет-технологій та підвищення рівня доступу до мережі Інтернет створює якісно

нові можливості для кримінологів щодо попередження злочинності. При цьому якісні зміни арсеналу науково-технічних засобів, що відбулися останніми роками під впливом науково-технічного прогресу, відкрили нові можливості в роботі з інформацією також для криміналістів. Вони дають змогу фіксувати й опрацьовувати інформацію в найкоротші терміни, уникаючи складних лабораторних процесів. Водночас перехід на якісно новий рівень роботи з інформацією потребує глибокого наукового осмислення практичних напрацювань, підготовки більш досконалих, науково обґрунтованих методик застосування цих технологій [3, с. 2].

Загалом картографування кримінологічної інформації – це спосіб візуалізації на карті різноманітних правопорушень, який використовується аналітиками для аналізу злочинів і конкретизації специфіки їхнього скоєння. Необхідно зазначити, що це ключовий компонент поліцейської статистики і кримінологічного аналізу. Картографування злочинів використовує геоінформаційну систему (ГІС), що дає змогу аналітикам виявляти точки вчинення злочинів на карті (поряд з іншими даними), недоступними без картографічної візуалізації правопорушень. Використовуючи ГІС, кримінологи можуть здійснювати кореляційний аналіз інших статистичних даних, таких як: демографічні дані, інформація щодо розміщення шкіл, ринків, ломбардів, місць торгівлі зброєю, стану освітленості вулиць тощо, що дає змогу краще зрозуміти глибинні кореневі причини вчинення злочинів і допомогти правозахисним установам боротися з цими проблемами. Вперше спосіб комп'ютерного моделювання цих злочинів з їх накладенням на карти був здійснений у Чикаго в 1986 р., коли Департамент поліції виграв грант для втілення кримінальної картографії у житті. Згодом цю ініціативу перейняли інші великі міста США. В Україні процес картографування кримінологічної інформації знаходиться на початковій стадії. Зокрема, це соціальний проєкт із візуалізації злочинності zloch.in.ua, який нині зобразив криміногенність у розрізі областей за деякими видами злочинів, а також створив відповідну карту злочинності по м. Києву [4].

Крім того, були створені дві карти криміногенної ситуації (масштаб 1:500 000) «Наркоманія у Харківській області» та «Злочинність у Харківській області». Також створено інвентаризаційну електронну карту кримінологічної ситуації у Сумській області, на якій за допомогою умовних позначень вказано види злочинів згідно з Кримінальним кодексом України. Зокрема, для кожного з видів злочинів розроблені асоціативні умовні позначення, що відображають: злочини проти основ національної безпеки України; злочини проти життя і здоров'я особи; злочини проти волі, честі та гідності особи; злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи; злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина; злочини проти власності; злочини у сфері господарської діяльності;

злочини проти довкілля. Це оглядова карта, яка є базовою для розробки тематичних спеціальних серій карт, наприклад, серії карт «Злочини проти власності у Сумській області» чи серії карт «Злочинність у Сумській області» [5, с. 96–98].

Окремі питання законодавчого забезпечення вказаних проблем відображені у правових нормах Закону України «Про Національну програму інформатизації» [6]. Зокрема, в ст. 5 вказується, що головною метою Національної програми інформатизації є створення необхідних умов для забезпечення громадян та суспільства своєчасною, достовірною та повною інформацією шляхом широкого використання інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки держави. Програма спрямована на вирішення таких основних завдань: формування правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, методичних та гуманітарних передумов розвитку інформатизації; застосування та розвиток сучасних інформаційних технологій у відповідних сферах суспільного життя України; формування системи національних інформаційних ресурсів; створення загальнодержавної мережі інформаційного забезпечення науки, освіти, культури, охорони здоров'я тощо; створення загальнодержавних систем інформаційно-аналітичної підтримки діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування; підвищення ефективності вітчизняного виробництва на основі широкого використання інформаційних технологій; формування та підтримка ринку інформаційних продуктів і послуг; інтеграція України у світовий інформаційний простір.

Необхідно зазначити, що, наприклад, у США існують компанії, що займаються картографуванням злочинності. Зокрема, компанія SpotCrime.com (балтіморська компанія, заснована в жовтні 2007 р.) безпосередньо займається картографуванням інформації про злочини, які пов'язані з нападами, крадіжками, незаконним використанням зброї, вандалізмом та ін. Інформація має відкритий характер та базується на даних, що надаються відповідними правоохоронними органами та надходять із засобів масової інформації. Будь-хто може отримати доступ до цих карт і мати змогу зареєструватися для отримання безплатних попереджень про злочини через електронну пошту та SMS-повідомлення. У сповіщенні електронною поштою, зокрема, містяться відомості про карту та злочини, які відбулися на певній визначеній території. Фактично SpotCrime.com – це цілодобова служба попередження злочинності із загальнодоступною картою злочинів. У 2012 р. SpotCrime.com запровадила власну службу підтримки інформування щодо вчинених злочинів – Crimetip.us, яка дає користувачам змогу анонімно повідомляти інформацію про злочини безпосередньо у місцевості, де вони проживають.

Необхідно зазначити, що SpotCrime.com має вдвічі більше відвідувачів на своєму веб-сайті, ніж будь-яка інша компанія, що займається картогра-

фуванням злочинів, зокрема, в листопаді 2015 р. кількість відвідувачів сайту була понад 1 мільйон абонентів. При цьому SpotCrime.com була включена до переліку дослідних робіт, які фінансуються Міністерством юстиції США. Також SpotCrime.com створила та опублікувала стандарт – Open Crime Standard Spot Crime (SOCS) щодо відкритої, публічної інформації про стан злочинності та доступності до неї громадськості з можливістю обміну цією інформацією між спеціалізованими агентствами та громадянами. Нині SpotCrime.com відображає дані щодо картографування злочинності більш ніж у 500 містах США, 10 – у Канаді та Лондоні (Великобританія). На початку 2012 р. SpotCrime.com було створено історичну базу злочинності, доступ до якої є вільним та безплатним при використанні технології Amazon S3. Набір становить приблизно 1 гігабайт даних. Дані включають тип злочину, місцезнаходження, включаючи координати широти та довготи, дату, час, опис тощо. Існує багато інших американських компаній із картографування злочинів. SpotCrime.com відрізняється від конкурентів тим, що не займається продажем програмного забезпечення для аналізу злочинів, а також базується на тому, що всі дані про злочини в кожному місті мають бути відкритими для всіх, щоб запобігти будь-якій формі монополізації [7].

Ще одним прикладом використання можливостей мережі Інтернет для запобігання злочинності у США є безплатний інтернет-сервіс – Family Watchdog, який допомагає отримати інформацію щодо зареєстрованих осіб, що вчинили злочини, пов'язані із сексуальним насильством. Сайт призначений, насамперед, для підвищення рівня інформування населення щодо наявності та переміщення вказаних осіб у певному районі. Доступ до сайту є безплатним, при цьому можливе надання таких інформаційних послуг: пошук зареєстрованих правопорушників у певному районі шляхом введення адреси, що цікавить користувача та відображення знайденої інформації на карті; отримання інформаційних повідомлень (на електронну пошту або SMS-повідомлень) щодо переміщення в певному районі (або безпосередньо в місці проживання користувача сайту) осіб, які зареєстровані в спеціалізованих базах даних як особи, що вчинили злочини, пов'язані з сексуальним насильством; повідомлення про злочини, що були скоєні у визначеному районі протягом певного проміжку часу, або про ті, що були скоєні нещодавно; повідомлення щодо безпечності продуктів харчування, про їх відкриття з ринку, рішення державних органів з цього приводу тощо.

Важливим є те, що Family Watchdog здійснює також картографування злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством. Достатньо тільки ввести пошукові дані (наприклад, певну адресу або ім'я та прізвище), і користувач сайту може

бачити інформацію цього виду на карті та отримати докладні дані про злочинця (його фото, прикмети, коли був звільнений або ще знаходиться у в'язниці, статтю за якою відбував або відбуває покарання тощо). Сервіс дуже зручний, зокрема, користувач сайту може натиснути квадрати, які з'являються на карті, і переглядати фотографії (де це можливо), адреси, уподобання та іншу інформацію про правопорушника. Сайт дає змогу також контролювати окремих правопорушників та оновлювати дані щодня з кількох державних реєстрів. Як тільки особа, що вчиняла злочини, пов'язані із сексуальним насильством, зареєструє адресу у певному визначеному районі, користувач сайту отримує про це інформаційне повідомлення [8].

Отже, під час картографування кримінологічної інформації з подальшим її розміщенням в мережі Інтернет використовується геоінформаційна система – сучасна комп'ютерна технологія, що дає змогу поєднати модельне зображення території (електронне відображення карт, схем, космо-, аерозображень земної поверхні) з інформацією табличного типу (різноманітні статистичні дані, списки, економічні показники тощо). Також під геоінформаційною системою розуміють систему управління просторовими даними та асоційованими з ними атрибутами. Конкретніше, це комп'ютерна система, що забезпечує можливість використання, збереження, редагування, аналізу та відображення географічних даних [9].

Необхідно зазначити, що донедавна всі карти створювались як статичні зображення, але нині завдяки сучасним технологіям картографи можуть створювати інтерактивні карти для користувачів, які є більш доступними в мережі Інтернет та мають ряд функцій, що дають змогу більш детально вивчати дані, представлені на карті. Також є певні напрацювання щодо програмного забезпечення процесу картографування, які знаходяться у вільному доступі, наприклад, це створення інтерактивних карт за допомогою ArcGIS.com [10].

Висновки. Для розвитку інтернет-картографування кримінологічної інформації в Україні доцільним є здійснення відповідних фундаментальних кримінологічних досліджень та забезпечення підготовки фахівців. Також для підвищення рівня запобігання злочинності у сучасних умовах розвитку інформаційного забезпечення суспільства необхідно внести доповнення до ст. 5 Закону України «Про Національну програму інформатизації» щодо картографування кримінологічної інформації та забезпечення доступу до неї через мережу Інтернет усіх зацікавлених сторін. Доцільним є також розроблення державної Програми використання мережі Інтернет для запобігання злочинності, яка передбачала б можливість створення спеціалізованих баз кримінологічної інформації, їх ефективне функціонування та оновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабенко А.М. Методичні основи кримінологічного аналізу регіональних особливостей злочинності. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. 2014. Вип. 71. С. 333–339.
2. Інтернет в Україні. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інтернет_в_Україні. Інтернет в Україні (дата звернення 01.02.2018).
3. Бірюков В.В. Використання комп'ютерних технологій для фіксації криміналістично значимої інформації у процесі розслідування: автореф. дис ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність»; Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2001. 20 с.
4. Кримінальна картографія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Кримінальна_картографія (дата звернення 25.01.2018).
5. Пересадько В.А., Орлов Є.В. Картографування кримінологічної ситуації (на прикладі Сумської області). Збірник наукових праць «Проблеми безперервної географічної освіти і картографії». 2015. Вип. 22. С. 94–98.
6. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР/ Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 27–28. Ст. 181.
7. SpotCrime.com. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/SpotCrime.com>. (дата звернення 01.02.2018).
8. Family Watchdog. URL: <https://www.familywatchdog.us/>. (дата звернення 01.02.2018).
9. Геоінформаційна система. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Геоінформаційна_система/. (дата звернення 01.02.2018).
10. Паркер К. Створення інтерактивних карт за допомогою ArcGIS.com. URL: <http://respond.org.ua/file/27u.pdf>. (дата звернення 01.02.2018).